

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ЗМІСТ ТА ПОСЛІДОВНІСТЬ ДІЙ ПРИ ДОКУМЕНТУВАННІ ТА
РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ ПОВ'ЯЗАНИХ З НАРКОТИЧНИМИ
ЗАСОБАМИ, ПСИХОТРОПНИМИ РЕЧОВИНАМИ, ЇХ АНАЛОГАМИ ТА
ПРЕКУРСОРАМИ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ ДІЯЛЬНОСТІ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ**

Пам'ятка

Одеса 2020

УДК 343.573 (075)
Д 661

Рекомендовано до друку вченою радою
Одеського державного університету внутрішніх справ
(протокол № від 2020 року)

Укладачі:

Домброван Н.В., начальник відділу організації наукової роботи ОДУВС,
кандидат юридичних наук, підполковник поліції;

Дьоров С.Л., заступник начальника – начальник кримінальної поліції ГУНП
в Одеській області полковник поліції;

Заєць М.П. провідний науковий співробітник науково-дослідною лабораторії
щодо проблемних питань протидії наркозлочинності.

Рецензенти:

Махотін С.П., заступник начальника ГУНП в Одеській області полковник
поліції;

Вереїтін С.В., начальник управління протидії наркозлочинності ГУНП
в Одеській області, полковник поліції;

Попович Д.Л., в.о. заступника начальника управління протидії
наркозлочинності ГУНП в Одеській області, підполковник поліції;

Тарасенко В.Є., професор кафедри кримінального процесу, доктор
юридичних наук, професор.

Д611 Домброван Н. В. «Зміст та послідовність дій при документуванні та
розслідуванні злочинів пов'язаних з наркотичними засобами, психотропними
речовинами, їх аналогами та прекурсорами з урахуванням досвіду діяльності
Європейського суду з прав людини» пам'ятка / Н.В. Домброван, С.Л. Дьоров, М.
П. Заєць. Одеса: ОДУВС, 2020. 32 с.

У пам'ятці розглянуто зміст та послідовність дій при документуванні та
розслідуванні злочинів пов'язаних з наркотичними засобами, психотропними
речовинами, їх аналогами та прекурсорами з урахуванням досвіду діяльності
Європейського суду з прав людини.

Розраховано на науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти
та практичних працівників Національної поліції України.

© Одеський державний університет внутрішніх справ, 2020

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ:

ГУНП – Головне управління Національної поліції
ДПН – Департамент протидії наркозлочинності
Національної поліції
ЄРДР – Єдиний реєстр досудових розслідувань
КК України – Кримінальний кодекс України
КПК України – Кримінальний процесуальний кодекс
України
КР – карний розшук
КУпАП – Кодекс України про адміністративні
правопорушення
МВС – Міністерство внутрішніх справ
НСРД – негласні слідчі (розшукові) дії
НП України – Національна поліція України
ООН – Організація Об'єднаних Націй
ОРД – оперативно-розшукова діяльність
ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини
ЖЄО – журнал єдиного обліку відділу поліції

Зміст та послідовність дій при документуванні та розслідуванні злочинів пов'язаних з наркотичними засобами, психотропними речовинами, їх аналогами та прекурсорами з урахуванням досвіду діяльності Європейського суду з прав людини.

Документування та розслідування наркозлочинів потребує обізнаності в Законодавстві України та високої професійної кваліфікації працівників Національної поліції України.

Враховуючи досвід країн Євросоюзу по документуванню та розслідуванню наркозлочинів необхідно користуватися кінцевими положеннями (рішеннями) Європейського суду по правам людини, де чітко зазначається необхідність роботи правоохоронних органів тільки в рамках діючого законодавства. На загальноєвропейському рівні Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) визначає провокацію, на відміну від правомірних слідчих дій під прикриттям, як ситуацію, «... коли беруть участь в ньому співробітники, будь то співробітники спецслужб або особи, що діють за їх вказівкою, не обмежуються по суті пасивним розслідуванням злочинної діяльності, а чинять такий вплив на об'єкт розслідування, щоб підбурювати його до вчинення злочину який інакше не було б скоєне, з тим, щоб можна було б встановити факт злочину, тобто отримати докази і розпочати кримінальне переслідування...».

У зв'язку з цим ЄСПЛ встановив обов'язкові строгі обмеження на застосування спеціальних методів розслідування, зокрема операцій під прикриттям. У даній сфері ЄСПЛ проводить трьох етапну перевірку: - на стадії отримання дозволу: чи мають органи влади «Конкретні і об'єктивні докази, які свідчать про те, що має місце приготування для здійснення дій, що становлять злочин, за яке заявник надалі переслідується»; - на стадії виконання: встановлено чи органами влади, що «злочинні дії в момент початку співпраці джерела з поліцією» вже здійснювалися; іншими словами, як і ступінь впливу працюють під прикриттям агентів і в якій мірі вони підбурювали особу до вчинення правопорушення, яке не було б скоєне без їхнього втручання.

У зв'язку з цим ЄСПЛ проводить так звану перевірку на істотність підбурювання. Органам влади також необхідно продемонструвати, що «будь-який доказовий аргумент про підбурюванні створює для суду обов'язок розглянути його у спосіб, сумісний з правом на справедливий судовий розгляд»; тому на даній стадії контролю ЄСПЛ перевіряє, чи була застосована процедура «змагальної, ретельної, всебічної і переконливою в питанні про провокації, причому на бік звинувачення покладається тягар доведення відсутності підбурювання ».

Друга частина цього документа присвячена питанню використання службових повноважень в особистих цілях в ситуаціях недозволеного конфлікту інтересів. Позиція Європейського суду з прав людини з урахуванням положень п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод вказує на

те, що інформація, отримана в результаті проведеної оперативної закупки наркотиків не повинна бути єдиним доказом, на якому ґрунтується обвинувачення.

Докази, здобуті шляхом провокації, не можуть бути використані в судочинстві, оскільки це є порушенням п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав і основоположеннях свобод через порушення принципу справедливості. Європейський суд з прав людини звертає увагу на те, що проводити оперативну закупку слід лише за наявності об'єктивної підозри в причетності особи до злочинної діяльності або схильності до вчинення злочинів, яка повинна ґрунтуватися на матеріалах перевірки, у тому числі оперативними та оперативно-технічними заходами. Інформація про те, що особа мала намір вчинити злочин, має ретельно перевірятися. Правоохоронні органи зобов'язані довести, що в них були вагомі підстави для проведення такої операції. При цьому критерієм розмежування провокації (підбурювання) та наявності об'єктивної підозри Європейський суд з прав людини вважає момент початку здійснення працівниками поліції відповідного заходу:

- чи вони просто приєдналися до вже вчиненого злочину;
- чи спровокували особу на його вчинення.

1. Рішення від 5 лютого 2008 року у справі «Раманаускас проти Литви» (Ramanauskas v. Lithuania)

Конвенцією не заборонено використовувати на стадії попереднього розслідування такі джерела, як анонімні інформатори, якщо це виправдано характером злочину. Однак використання надалі таких джерел інформації судом для обґрунтування обвинувального вироку буде правомірним тільки в тому разі, коли є належні й достатні гарантії недопущення зловживань, зокрема коли встановлена чітка та прозора процедура надання дозволу на застосування таких оперативно-розшукових заходів, їх здійснення та контролю за цими діями.

Фактичною підставою для початку документування наркозлочину є наявність достатніх відомостей, які свідчать, про його скоєння.

За для цього органам, що наділені державними повноваженнями по виявленню, документуванню та розслідуванню наркозлочинів (Національна поліція України) необхідно розробити та втілити у службову діяльність плани заходів по проведенню роз'яснювальної роботи серед населення про необхідність своєчасних повідомлень про факти скоєння наркозлочинів в Україні. Цю інформацію треба доводити до населення через ЗМІ, відділами комунікацій по зв'язкам з громадськістю відповідних підрозділів поліції. При отриманні повідомлення про підготовку або скоєння наркозлочину необхідно враховувати можливе бажання заявника не відвідувати відділ поліції для написання заяви. Для цього потрібно використовувати для зв'язку з заявниками альтернативні засоби спілкування, а саме:

- телефон гарячої лінії в відділі поліції;

- електрону пошту відділу поліції;
- поштову скриньку при відділі поліції.

Нагадуємо, що про всі ці засоби зв'язку необхідно повідомити населення району територію якого обслуговує відповідний підрозділ поліції.

З урахуванням вимог Європейського суду з прав людини та діючого законодавства України (Кримінально-процесуального кодексу України) визначимо основні загальні заходи та їх послідовність при документуванні та розслідуванні наркозлочинів.

Реєстрація заяви чи повідомлення про злочин в журналі ЄО ВП.

Документування починається з моменту знаходження в відділ поліції повідомлення або заяви в яких є наявність достатніх відомостей про вчинення злочину та які є фактичною підставою для початку документування розглядаємого виду наркозлочину. При цьому збираються надважливі данні про обставини події, яка скоєна, про місце та час її скоєння, осіб що приймали в ній участь та інші. Джерелом інформації про вчинене кримінальне правопорушення, є: - заяви і повідомлення осіб, які надходять до органу поліції, ЗМІ, органів державної влади, громадських організацій, а також особи, уповноваженої здійснювати досудове розслідування (далі - слідчий), або службової особи, уповноваженої на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення; - самостійно виявлені слідчим або іншою посадовою особою органу поліції з будь-якого джерела обставини кримінального правопорушення; - повідомлення осіб, які затримали підозрювану особу при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення або безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні; -інше. Уповноважений працівник чергової частини органу поліції, отримавши заяву (повідомлення) про вчинене кримінальне правопорушення, відразу реєструє її (його) в журналі ЄО. Виявлений факт доповідається уповноваженим працівником чергової частини начальника органу поліції або особі, яка виконує його обов'язки. Для перевірки цього повідомлення потрібно залучати обізнаних працівників підрозділу протидії наркозлочинності які повинні не тільки опитати заявника а й скласти всебічний звіт по перевірці. Після реєстрації в журналі ЄО та проведення перевірки уповноважений працівник чергової частини доповідає начальникові слідчого підрозділу зібрані матеріали для внесення слідчими відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та інформує про це начальника органу поліції.

Реєстрація матеріалів по заяві або повідомленню в ЄРДР. Відповідно до ст. 214 КПК України досудове розслідування стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення в ЄРДР і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акту, посередництво про

застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності (п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК). Слідчий, прокурор здійснюють свої повноваження відповідно до вимог КПК, починаючи з моменту надходження інформації від заявника в орган державної влади, що фактично і є передумовою для початку досудового розслідування. Ця інформація подається в вигляді за-явища або повідомлення про скоєний кримінальний злочин, як в усної формі (викладеним громадянином і оформлена в письмовій формі посадовою особою), так і письмово (надіслано поштою або переданий громадянином до відповідного органу, установи особисто). Якщо особа безпосередньо звертається до слідчого, прокурора або другого посадової особи, уповноваженої на прийняття і реєстрації заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення приймається заяву про скоєний кримінальний злочин або складається протокол прийняття усної заяви про вчинення кримінального злочину.

Надання окремого доручення слідчим в оперативний підрозділ. Після реєстрації матеріалів по заяві або повідомленню про наркозлочин в ЄРДР та початку кримінального провадження слідчий в порядку ст. 40 КПК України направляє доручення оперативному підрозділу на встановлення повних анкетних даних особи, місць її мешкання (реєстрації) та іншої інформації, яка має значення для подальшого проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій у межах кримінального провадження (вид наркотичного засобу, місця їх зберігання, місця та час збуту, вартість, обсяги збуту, можливі зв'язки, шляхи здійснення злочинної діяльності, використання заходів конспірації тощо), про що повідомляє процесуальному керівнику, а саме прокурору. За результатами виконання доручення слідчий доповідає результати перевірки процесуальному керівнику (прокурору). Слід зазначити, що при отриманні доручення слідчого оперативний співробітник повинен зібрати матеріали перевірки в повному обсязі. Тобто, для визначення подальших першочергових дій по справі, крім вказаних вище даних, виконавцю доручення рекомендується додати до основних матеріалів перевірки: схему розташування житла, схему родинних зв'язків, списки раніше засуджених, які найбільш частіше відвідують житло особи.

Підготовка клопотання до слідчого судді про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Слідчий вносить клопотання до слідчого судді про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на повне, всебічне та неупереджене документування усієї злочинної діяльності. Згідно ст.246 КПК України - негласні слідчі (розшукові) дії - це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом. Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила,

неможливо отримати в інший спосіб. Негласні слідчі (розшукові) дії, передбачені статтями 260, 261, 262, 263, 264 (в частині дій, що проводяться на підставі ухвали слідчого судді), 267, 269, 269-1, 270, 271, 272, 274 КПК України, проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів. Рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій приймає слідчий, прокурор, а у випадках, передбачених цим Кодексом, - слідчий суддя за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором. Слідчий зобов'язаний повідомити прокурора про прийняття рішення щодо проведення певних негласних слідчих (розшукових) дій та отримані результати. Прокурор має право заборонити проведення або припинити подальше проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, як контроль за вчиненням злочину. У рішенні про проведення негласної слідчої (розшукової) дії зазначається строк її проведення. Строк проведення негласної слідчої (розшукової) дії може бути продовжений: - прокурором, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за його рішенням, - до вісімнадцяти місяців; - керівником органу досудового розслідування, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за його або слідчого рішенням, - до шести місяців; - начальником головного, самостійного управління, департаменту апарату Національної поліції, територіальних органів Національної поліції та його відокремлених підрозділів, Центрального управління Служби безпеки України, керівником відповідного підрозділу Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, Державної кримінально-виконавчої служби України, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, регіонального органу Служби безпеки України в межах компетенції, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за рішенням слідчого, - до дванадцяти місяців; Головою Національної поліції, Головою Служби безпеки України, Директором Національного антикорупційного бюро України, керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, головою державного бюро розслідувань, керівником Державної кримінально-виконавчої служби України, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за рішенням слідчого, - до вісімнадцяти місяців; - слідчим суддею, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за його рішенням у порядку, передбаченому статтею 249 КПК України. Проводити негласні слідчі (розшукові) дії має право слідчий, який здійснює досудове розслідування злочину, або за його дорученням - уповноважені оперативні підрозділи Національної поліції. У виняткових невідкладних випадках (Стаття 250 КПК України), пов'язаних із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину, передбаченого розділами I,

II, VI, VII (статті 201 та 209), IX, XIII, XIV, XV, XVII Особливої частини КК України, негласна слідча (розшукова) дія може бути розпочата до постановлення ухвали слідчого судді у випадках, передбачених цим Кодексом, за рішенням слідчого, узгодженого з прокурором, або прокурора. У такому випадку прокурор зобов'язаний невідкладно після початку такої негласної слідчої (розшукової) дії звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді. Слідчий суддя розглядає таке клопотання згідно з вимогами статті 248 КПК України. Виконання будь-яких дій з проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинно бути негайно припинено, якщо слідчий суддя постановить ухвалу про відмову в наданні дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Отримана внаслідок такої негласної слідчої (розшукової) дії інформація повинна бути знищена в порядку, передбаченому статтею 255 КПК України.

Розгляд клопотання про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Згідно статті 248 КПК України слідчим суддею здійснюється розгляд клопотання про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Слідчий суддя зобов'язаний розглянути клопотання про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії протягом шести годин з моменту його отримання. Розгляд клопотання здійснюється за участю особи, яка подала клопотання. У клопотанні зазначаються: - найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; - короткий виклад обставин злочину, у зв'язку з розслідуванням якого подається клопотання; - правова кваліфікація злочину із зазначенням статті (частини статті) КК України; - відомості про особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію; - обставини, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні злочину; - вид негласної слідчої (розшукової) дії та обґрунтування строку її проведення; - обґрунтування неможливості отримання відомостей про злочин та особу, яка його вчинила, в інший спосіб; - відомості залежно від виду негласної слідчої дії про ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання тощо; - обґрунтування можливості отримання під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії доказів, які самотійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які його вчинили. До клопотання слідчого, прокурора додається витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, у рамках якого подається клопотання. Слідчий суддя постановляє ухвалу про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо прокурор, слідчий доведе наявність достатніх підстав вважати, що: - вчинений злочин відповідної тяжкості; - під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії можуть бути отримані докази, які самотійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин

злочину або встановлення осіб, які вчинили злочин. Ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинна відповідати загальним вимогам досудових рішень, передбачених КПК України, а також містити відомості про: - прокурора, слідчого, який звернувся з клопотанням; - злочин, у зв'язку із досудовим розслідуванням якого, постановлюється ухвала; - особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію; - вид негласної слідчої (розшукової) дії та відомості залежно від виду негласної слідчої дії про ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання тощо; - строк дії ухвали. Постановлення слідчим суддею ухвали про відмову в наданні дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії не перешкоджає повторному зверненню з новим клопотанням про надання такого дозволу. Згідно статті 249 КПК України визначається строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії: - строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії не може перевищувати два місяці; - якщо слідчий, прокурор вважає, що проведення негласної слідчої (розшукової) дії слід продовжити, то слідчий за погодженням з прокурором або прокурор має право звернутися до слідчого судді з клопотанням про постановлення ухвали згідно з вимогами статті 248 КПК України; - крім відомостей, зазначених у статті 248 КПК України, слідчий, прокурор повинен надати додаткові відомості, які дають підстави для продовження негласної слідчої (розшукової) дії. Загальний строк, протягом якого в одному кримінальному провадженні може тривати проведення негласної слідчої (розшукової) дії, дозвіл на проведення якої дає слідчий суддя, не може перевищувати максимальні строки досудового розслідування, передбачені статтею 219 КПК України. У разі якщо така негласна слідча (розшукова) дія проводиться з метою встановлення місцезнаходження особи, яка переховується від органів досудового розслідування, слідчого судді чи суду, та оголошена в розшук, вона може тривати до встановлення місцезнаходження розшукуваної особи. Прокурор зобов'язаний прийняти рішення про припинення подальшого проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо в цьому відпала необхідність.

Отримання ухвали слідчого судді на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Доручення в оперативний підрозділ до виконання. Слідчий після отримання ухвали слідчого судді на проведення негласних слідчих (розшукових) дій в порядку ст. 40 КПК України готує доручення та направляє його разом із клопотанням та ухвалою до оперативного підрозділу для виконання.

Визначення оперативного співробітника щодо проведення слідчої (розшукової) дій. Керівник оперативного підрозділу визначає співробітника, який виконуватиме доручення слідчого. Вказаний співробітник на підставі

доручення слідчого та ухвали слідчого судді готує відповідні завдання в УОТЗ чи УОС, направляє його для виконання уповноваженому оперативному підрозділу У подальшому оперативний працівник згідно зі ст. 252 КПК України за результатами проведення негласної слідчої (розшукової) дії складає протокол, до якого в разі необхідності долучаються додатки. Кожний протокол про результати проведеної негласної слідчої (розшукової) дії з додатками не пізніше 24 годин після його складання передається прокурору, який здійснює нагляд за додержанням законів у вказаному кримінальному провадженні.

Розгляд питання щодо проведення слідчої (розшукової) дії контроль за вчиненням злочину в формі оперативної закупівлі. Виключно за результатами отримання доказів, які свідчать про причетність особи до вчинення незаконного обігу наркотичних засобів, ініціюється питання про проведення негласної слідчої (розшукової) дії - контроль за вчиненням злочину у формі оперативної закупки.

Доручення в оперативний підрозділ про проведення контролю за вчиненням злочину в формі оперативної закупівлі. Для здійснення контролю за вчиненням злочину у формі оперативної закупки слідчий направляє в оперативний підрозділ, за матеріалами якого було відкрито кримінальне провадження, доручення на підбір особи (осіб), яка надасть добровільну згоду на проведення оперативної закупки та у разі необхідності для забезпечення заходів безпеки.

Підбір кандидата на проведення слідчої дії (оперативної закупки). Оперативний підрозділ вживає заходів щодо підбору такої особи, про що повідомляє слідчого. Оперативний працівник підбирає кандидата для проведення оперативної закупівлі. Після підбору кандидата, слідчий звертається до прокурора для отримання згоди на проведення аудіо та відео контролю при проведенні оперативної закупівлі.

Санкціювання проведення слідчої (розшукової) дії - контроль за вчиненням злочину в формі оперативної закупівлі. Постанова про її проведення. Після отримання відповідної інформації про те що фігурант причетний до скоєння наркозлочину, матеріали доповідають прокурору, У випадках наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин прокурор за ініціативою слідчого згідно з ч. 4 ст. 246 та п. 2 ч. 1 ст. 271 КПК України приймає рішення про проведення контролю за вчиненням злочину у формі оперативної закупки, про що виноситься постанова. У постанові зазначається: - посада, звання, прізвище працівника органу прокуратури, який її виносить; - найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; - короткий виклад обставин злочину, у зв'язку з розслідуванням якого виноситься постанова; - правова кваліфікація злочину із зазначенням статті (частини статті) КК України;

- підстави для проведення; - відомості про особу, щодо якої буде проводитись оперативна закупка; - початок, тривалість і мета негласної слідчої (розшукової) дії; - дата винесення постанови про проведення негласної слідчої (розшукової) дії та початку її проведення, загальна тривалість негласної слідчої (розшукової) дії, яка визначена прокурором, опис бажаного результату, який планується одержати внаслідок її проведення, зокрема отримання відомостей, що можуть використовуватися в доказуванні, інформації про можливих співників, місць зберігання предметів і документів, що виступали предметом або знаряддям злочину, встановлення свідків, виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню злочину, тощо; - загальна назва, кількість чи інші характеристики «товару», який підлягає закупці; - при можливості точного визначення - вид наркотичного засобу, психотропної речовини та їх аналогів, яку планується придбати, та сума коштів, інші засоби, які будуть використані в ході оперативної закупки; - вигадані установчі дані особи, якій доручено провести оперативну закупку (у разі застосування до покупця заходів безпеки в постанові зазначаються його легендарні установчі дані); - обґрунтування прийнятої постанови, у тому числі обґрунтування неможливості отримання відомостей про злочин та особу, яка його вчинила, в інший спосіб. З метою підтвердження достовірності відомостей у постанові підписи посадових осіб скріплюються відбитком гербової печатки. Постанова про проведення оперативної закупки складається у двох примірниках, з яких перший долучається до кримінального провадження, а другий залишається на зберіганні в прокуратурі.

Доручення слідчого в оперативний підрозділ на проведення негласної слідчої (розшукової) дії-контролю за вчиненням злочину в формі оперативної закупівлі. Після отримання постанови прокурора на проведення негласної слідчої (розшукової) дії - контроль за вчиненням злочину у формі оперативної закупки слідчий готує доручення та направляє його разом із постановою прокурора до оперативного підрозділу для виконання.

Рапорт керівника відділу поліції до начальника ГУНП про отримання грошових коштів на проведення оперативної закупівлі. Згідно доручення слідчого про проведення контролю за скоєнням злочину в формі оперативної закупівлі, керівник відділу поліції звертається до начальника ГУНП з клопотанням про отримання грошових коштів для закупівлі наркотичних речовин (гроші помічаються та складається відповідний акт). Після отримання грошей проводиться планування оперативної комбінації (визначається характер поведінки кандидата на закупку при спілкуванні з фігурантом, вивчення відповідного сленгу).

Отримання ухвал у слідчого судді на проведення додаткових негласних слідчих дій при проведенні контролю за вчиненням злочину. За необхідності при підготовці до оперативної закупки слідчий за погодженням з прокурором отримує в суді ухвали на проведення негласних слідчих (розшукових) дій

(аудіо-, відеоконтроль особи, спостереження за особою, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж). **Виключено проведення оперативної закупівлі без аудіо та відео- контролю.**

Підготовка легендованого «покупця» для проведення оперативної закупки. Покупець підлягає огляду за участю працівників (співробітників) уповноваженого підрозділу та за можливістю понятих, про що складається протокол. У протоколі перераховуються всі речі та предмети, наявні у покупця (його одяг та взуття), а також зазначаються індивідуальні особливості та ідентифікаційні ознаки виданих цінностей, грошових купюр, іншого майна, які передаватимуться продавцю в обмін на товар. Перед врученням грошей покупцю, вони оглядаються без його участі у присутності двох понятих.

Звернення до слідчого судді з клопотанням про дозвіл на втручання у приватне спілкування в порядку. Для фіксації злочинної діяльності продавця, відповідно до чинного законодавства покупцеві можуть вручатися спеціальні технічні засоби при наявності в оперативно-технічних підрозділах технічних засобів, витратних матеріалів, та оперативних позицій, які дозволяють здійснювати оперативно-технічний захід. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором зобов'язаний звернутися до слідчого судді з клопотанням про дозвіл на втручання у приватне спілкування в порядку, передбаченому статтями 246, 248, 249 КПК України, якщо оперативна закупка передбачатиме таке втручання.

Фіксування результатів проведення оперативної закупівлі. Проведення оперативної закупки здійснюється виключно за грошові кошти та з використанням майна, у тому числі імітаційних засобів органів і підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Оперативний підрозділ проводить оперативну закупку наркотичного засобу чи психотропної речовини, за результатами чого складає протокол з дотриманням вимог ст. 104 КПК України. Придбаний товар вилучається у покупця й детально оглядається, про що складається протокол, який підписується учасниками, покупцем та обов'язково понятими. Вилучений товар упаковується, опечатується, скріплюється підписами учасників, покупця. Матеріали доповідаються прокурору.

Слідчий направляє клопотання в суд про проведення експертизи вилучених засобів, яка проводиться по ухвалі суду. Проведення оперативної закупки здійснюється виключно за грошові кошти та з використанням майна, у тому числі імітаційних засобів органів і підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Оперативний підрозділ проводить оперативну закупку наркотичного засобу чи психотропної речовини, за результатами чого складає протокол з дотриманням вимог ст. 104 КПК України. Якщо проведення

оперативної закупки закінчується відкритим фіксуванням, тобто затриманням продавця, у нього в присутності понятих вилучаються речі, предмети (кошти, майно, одяг), які можуть підтверджувати його причетність до злочинної діяльності, про що складається протокол у порядку ст. 208 КПК України. Слідчий особисто бере у цьому участь. Слідчий, прокурор здійснює освідування продавця для виявлення на його тілі слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу. Освідування здійснюється на підставі постанови прокурора та, за необхідності, за участю судово-медичного експерта або лікаря (у зв'язку з цим на етапі підготовки до проведення оперативної закупки готується відповідна постанова). У затриманій особі необхідно відібрати біологічні зразки, а саме: змиви з рук, тіла; нігтьові зрізи, відбитки пальців і долонь рук. В кожному кримінальному провадженні, в якому для документування злочинної діяльності використовуються заздалегідь ідентифіковані (помічені) засоби, у відповідності до ст. ст. 208, 223, 234, 236, 241 КПК України проводиться освідування або обшук особи (при затриманні чи в рамках обшуку житла чи іншого володіння особи). В цілому, до **основних видів** судових експертиз, що вирішують ключові у даних категоріях кримінальних проваджень питання, відносяться наступні:

- експертиза наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів;
- судово-фармакологічна експертиза;
- судова хіміко-технологічна експертиза;
- судово-біологічна експертиза;
- судово-агротехнічна експертиза;
- судово-наркологічна експертиза;
- судово-психіатрична експертиза.

Клопотання про проведення обшуку за місцем мешкання фігуранта чи місцем роботи. Після затримання збувача слідчому необхідно за погодженням з прокурором або прокурору звернутися до слідчого судді з клопотанням про проведення обшуку за місцем його роботи та проживання. Слід зазначити що ця слідча дія в алгоритмі документування наркозлочинів займає найважливіше місце.

Подальші процесуальні заходи по розслідуванню та направленню матеріалів справи до суду слідчий повинен планувати самостійно виходячи з необхідності проведення відповідних, необхідних для завершення провадження дій.

Список використаних джерел.

1. Конституція України: закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96;
2. «Стратегії державної політики щодо боротьби з наркотиками на період до 2020 року»;
3. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III;
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 20.12.2017 р.;
7. Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори»-1995;
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 травня 2000 р. N 770 «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів»;
9. Наказ МОЗ України від 01.08.2000 № 188, «Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу»;
10. Наказ МВС України від 08.02.2019 року N 100 затвердив «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події».
11. Городовенко В.В. «Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя»;
12. Мамченко Н. «Провокація злочину»;
13. Албул С.В. Оперативна закупівля як різновид оперативного експерименту: співвідношення з провокацією злочину // Бюлетень з обміну досвідом роботи МВС України: науково-практичне видання. – Київ, 2009. – № 178/2009. – С. 101-108.
14. Albul S. V. Drogen und Drogenkriminalität / S.V. Albul, A.G. Botschewar. – Odessa: Odessa Staatlicher Universität für Innere Angelegenheiten, 2018. – 102 S.

Навчальне видання

Домброван Н.В.

Дьоров С.Л.

Заєць М.П.

«Зміст та послідовність дій при документуванні та розслідуванні злочинів пов'язаних з наркотичними засобами, психотропними речовинами, їх аналогами та прекурсорами з урахуванням досвіду діяльності Європейського суду з прав людини».

Пам'ятка

Підп. до друку . 2020. Формат 60х90/16.
Папір офсетний. Гарн. «Times» Друк цифровий. Ум. друк. арк. 4
Наклад _50_ пр.
Видавець ОДУВС
м. Одеса, 65012.